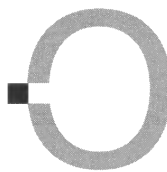

Razgledali smo, naravno, i Njemački nacionalni muzej (Germanisches Nationalmuseum) u Nürnbergu, u čijim se prostorima održavala konferencija. Ljubaznošću direktora muzejske knjižnice dr. E. Slenczka, posjetili smo i njihovu veliku muzejsku knjižnicu osnovanu još 1852. godine, čiji je knjižnični fond smješten na sedam etaža (522.743 svezaka, 3380 rukopisa, 1000 inkunabula, 3000 publikacija iz 16. st., 1572 naslova periodike). Upoznati smo s načinima knjižnične djelatnosti, stručnom obradom, pohranom i zaštitom i, na veliko zadovoljstvo, s raritetima i bibliofilskim izdanjima koja se čuvaju u knjižnici Muzeja. Predstavljen nam je i njihov plan kompjutorizacije knjižnične djelatnosti, koji je, za sada, pristupačan samo u klasičnim abecednim katalozima.

Primljeno: 15.X.1997.

GODIŠNJA KONFERENCIJA ICMAH - ICOM MEĐUNARODNI KOMITET ZA MUZEJE ARHEOLOGIJ E I POVIJESTI THESSALONIKI, 16. DO 21. RUJNA 1997.

*Željka Kolveshi
Muzej grada Zagreba
Zagreb*

ovogodišnja konferencija Komiteta za muzeje arheologije i povijesti postavila je temu fenomena grada kao osnovnu odrednicu ovom međunarodnom skupu stručnjaka. Naslov "Thessaloniki: Raskrižje ljudi i ideja. Prezentiranje i interpretiranje grada u muzeju i izvan muzeja" je proizišao iz karakteristične sociološke i kulturne povijesti grada domaćina kao definicija njegova identiteta, sa zadaćom da bude model ostalim sudionicima koji u okviru svojih specifičnih okolnosti pridonose realizaciji muzeja o gradovima.

Iznenadnim odustajanjem Petrograda, spremno je reagirao dr. Yannis Tzedakis, predsjednik ovog Komiteta, i direktor Uprave za starine grčkog ministarstva kulture u Ateni, prijedloživši Thessaloniki, čime se ova konferencija našla unutar brojnih događanja u kulturi koji prate manifestaciju Thessaloniki 97 - kulturna prijestolnica Europe 1997. godine. Tijekom 2300 godina povijesti ovoga grada u suživotu raznih kultura s helenskom civilizacijom izmiješale su se rimska, bizantska, slavenska, islamska, židovska da bi na prijelazu 19. u 20. stoljeće postao pravi kozmopolitski i multikulturni grad. Njegova suvremena stremljenja sadržana su u jednom od 30 programatskih načela postavljenih od Organizacionog komiteta Thessaloniki 97: potaknuti aktivnosti izvan lokalne razine koje će ustanoviti i uzdignuti grad kao središte nacionalne i međunarodne kulture bezvremenskih vrijednosti. U muzejskoj djelatnosti potaknuto je osnivanje Muzeja fotografije, Muzeja filma (do rujna nisu bili završeni), Muzeja industrijskog razvoja, a nekada vrlo brojnoj židovskoj zajednici, po kojoj je znan kao Metropol Sefarda ili Drugi Jeruzalem, posvećen je Memorijalni tjedan za Židove bogat izložbama jer je za budući Muzej židovske kulture postavljen tek temeljni kamen.

No svakako najvažniji događaj je otvorenje Muzeja bizantske kulture, jedinog na svijetu koji je u potpunosti posvećen ovoj civilizaciji i umjetnosti. I to u gradu koji je druga prijestolnica Bizanta i mjesto njegove najveće gospodarske, političke, vojne i kulturne

važnosti, gdje su se križali putevi koji su povezivali Jadransko sa Crnim morem, a Via Egnatia, stari vojni put, Carigrad s Rimom. Davno uočena potreba za ovim muzejom, započela je 1989. god. kada je temeljni kamen postavila pokojna Melina Mercouri, ministar kulture. Zgrada muzeja je završena 1993. god. zahvaljujući financijskoj potpori državnog budžeta i Mediteranskog programa Europske zajednice. Izvedena je prema projektu arhitekta Kyriakosa Krokosa, koji ujedinjuje suvremeno i tradicionalno arhitektonsko rješenje upotrebom modernih materijala i suvremene forme s tradicijom Bizanta. U osam velikih dvorana, izložbene površine 2400 četvornih metara, biti će prikazana umjetnost i kultura od Ranog kršćanstva do Otomanskog carstva. Ove godine otvorene su tek prve tri dvorane stalnog postava, dok je u ostalim postavljena izložba "Blago Svete gore Athosa", najveći izložbeni projekt Thessaloniki 97.

Sada kada je ovaj "imperativ" muzej gotovo završen ponovno se aktualizira pitanje nepostojanja Gradskog muzeja u Thessaloniki. Ovom temom bavilo se nekoliko predavača obzirom da inicijative postoje još od 1985. godine. Grupa autora, djelatnika Muzeja bizantske kulture, izložila je "Novi prijedlog za Gradski muzej. Bijeli toranj: Simbol grada". Njihov prijedlog polazi od odabira zgrade koji je spomenik kulture smješten u kulturnom središtu grada, pored ostalih muzeja. Uočavaju prednost zbog otvorenog Muzeja bizantske kulture, što novi muzej neće biti opterećen arheološkim zbirkama. Predlažu dijakroničku prezentaciju različitih temeljnih sekcija Života u gradu, s namjerom da se jasnije istakne njegova specifična fizionomija koja je mogla preživjeti kroz sve povijesne periode. Ovoj inicijalnoj osnovi tek predstoji interdisciplinarna razrada i izrada muzeološkog programa. Ona će svakako uključiti stručnjake raznih profila, a već ovdje svoje je prilično pesimistično, ali i otvoreno za diskusiju, promišljanje izložila dr. Matoula Skaltsa, s Odjela za arhitekturu Aristotelovog sveučilišta. Njezine sumnje u nestvarnost prezentiranja života u muzeju, pogotovo suvremenog grada u Muzeju sutrašnjice, usporedila je lovom na himere. Složenost odluke što prikazati, vidi u kratkom vijeku manifestacije Thessaloniki 97, stajalištima koja se razlikuju ovisno o osobama kroz intelektualce, trgovce, studente, nezaposlene, umirovljene, znanstvenike ili obrtnike. Njihova stajališta oprečno su različita, te se rješenje nazire možda u opsegu manjim ili više selektivnijim jedinicama od one koja bi morala biti sveobuhvatna (što se najčešće očekuje od ljudi izvan muzeja). Njezino mišljenje o "oživljavanju" muzeja kao naivnom samozavaravanju, ako ne i neoprostivoj prevari (ovisno o tome što je postavljeno za cilj), drastično je bipolariziranje zadaće muzeja da interpretira i prezentira grad i samog subjekta, grada koga određuje život njegovih stanovnika.

O ovom problemu s kojim se danas susreću svi muzeji pri interpretaciji suvremene urbane povijesti (pa tako i naš u ovoj fazi) govorila je Gaynor Kavanagh, predavač na Department of Museum

Studies, University of Leicester. Njeno uvodno predavanje Making City Histories In Museums, istog naslova kao i njena najnovija knjiga (izlazi početkom 1998.) koju potpisuje zajedno s Elizabeth Frostick, kustosom Birmingham Museums and Art Gallery, otvorilo je sesiju "Prezentiranje i interpretiranje arheološkog, povijesnog i suvremenog urbanog konteksta grada u Gradskom muzeju". Knjiga, time i predavanje, zasniva se na primjerima iz Velike Britanije; sadrži priloge kustosa gradskih muzeja koji proučavaju muzeološke aspekte kreiranja povijesti na raznim nivoima: znanstveno, teoretski, istraživanjem slučaja ili iskustvom primjene u praksi. Muzeji o gradovima su relativno nov fenomen, i stalno se otvaraju mnogi novi, koji se bave proučavanjem grada, a napuštaju orijentaciju na zbirke umjetnosti ili antikviteta. U prirodi svakog grada je da bude poseban što izražava duhom i atmosferom kojom zrači. Gradski muzej nije više mjesto na kojem je sakupljeno bogatstvo grada, već sakupljena sjećanja, materijalno i imaginarno svih njegovih građana. I dalje ovisi o kustosima interpretacija povijesti grada, ali oni sada djeluju u sredini koju odlikuje svijest kritike, obrazovanja i vrijednosti. Kustosi prezentiraju povijest nizanjem predmeta, riječi i slike, i time promoviraju kreiranje povijesti. Paradoks toga pristupa je da su oni težili ka većoj kreativnosti, točnosti, otvorenosti i demokratičnosti u ponudenoj povijesti grada. Stoga je gradski muzej više dio samoga grada, nego što je mjesto gdje se interpretira njegova povijest. U tom kontekstu (iskustvo Velike Britanije) u povijesti je krajem 19. stoljeća Gradski muzej uvršten na političku agendu.

I danas postoje dobri i loši muzeji. Gradovi Cardiff i Birmingham imaju gradske muzeje, ali su tradicionalni. Oni nisu uspjeli preneti posebne karakteristike identiteta. Suprotno njima to su ostvarili Museum of London i Museum of Liverpool life, ovaj potonji ušao je u najužu konkurenciju 1996. za nagradu europskog muzeja godine EMYA, razumljivim bilježenjem razdoblja ljudske povijesti. Korak dalje učinio je People Palace Museum u Glasgowlu koji je ponudio interpretaciju i povjesničara, i političara, i svojih sugrađana. No možda najbolje kompleksnost ove teme potvrđuje slučaj grada Derrya, ili lokalno London Derrya u Sjevernoj Irskoj, čija dva muzeja nude dvije različite verzije povijesti grada. Ovaj primjer najbolje govori u prilog postojanja više interpretacija povijesti.

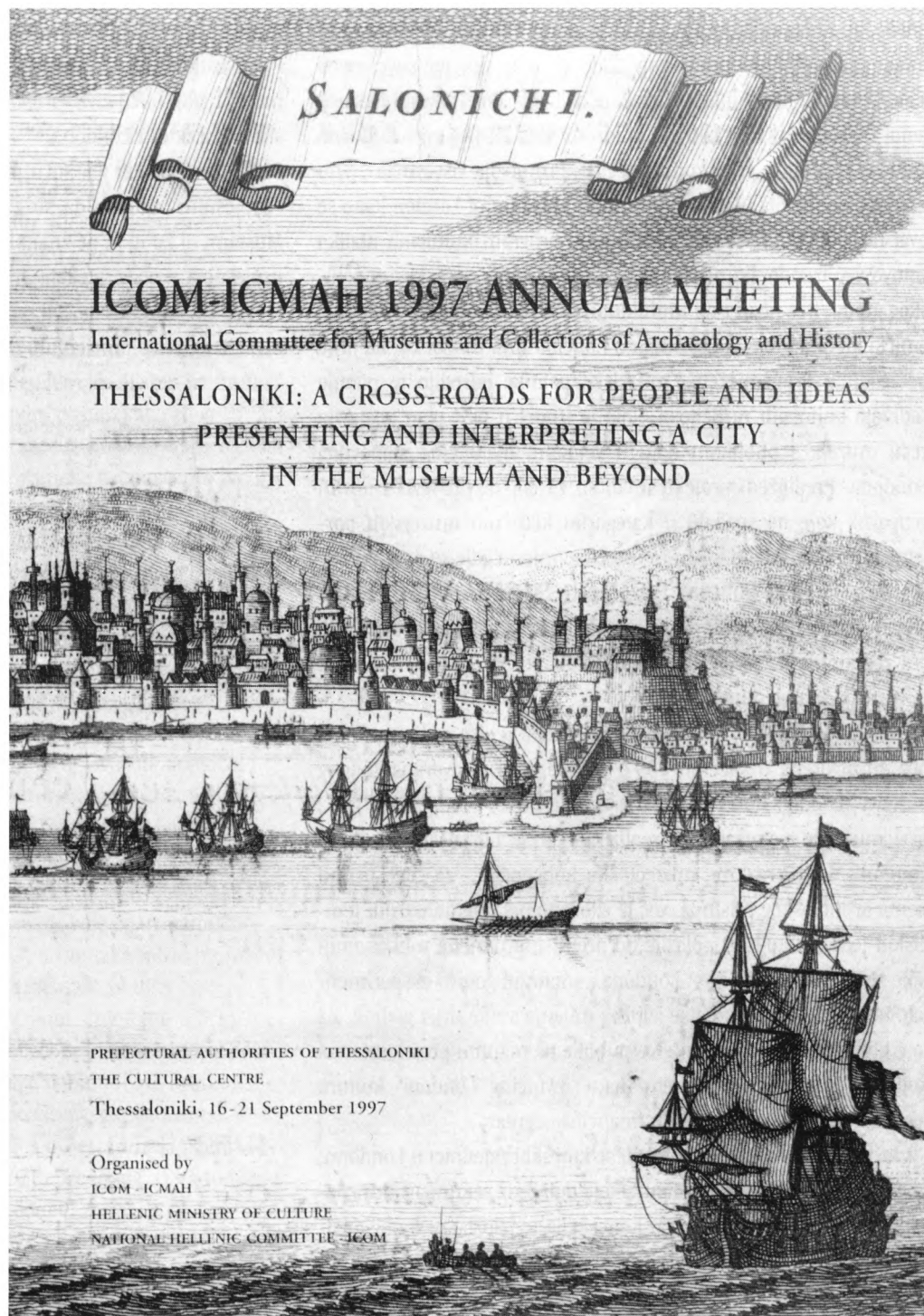
Da interpretiranje grada nije samo na kustosima gradskog muzeja, već takvi interdisciplinarni projekti uključuju i druge profesije i službe s ciljem uspješnog rezultata, pokazali su kolege iz Grčke, koji doduše još nisu imali prilike to i realizirati jer ne postoje gradski muzeji. Vasilis Tsokopoulos iz Kulturnog centra Nacionalne banke u Ateni, analizirajući destrukcije ili tiho nestajanje prošlosti na građevnom, kulturnom ili simboličnom nivou glavnih gradova u Grčkoj, definirao je muzej mjestom za razumijevanje grada. Osnovnim uvjetom smatra svijest/znanje o gradu, da bi muzej imao aktivan udio kao zamjena za podcjenjene stranice kolektivne memorije koje će se poticati i stvarati uzorke ponašanja modernog

stanovnika. Thessaloniki je, kaže, primjer grada čije značenje danas je posve drugačije od njegovog povijesnog. Stoga smatra da bi budući Muzej povijesti grada mogao postati strateški element projekcije njegova razvoja, ili njegove renesanse u današnjim okolnostima. Prikloniti se novim pristupima u izlagačkoj praksi koji se razvijaju posljednjih godina, moglo bi postaviti muzej u uspješnu posredujuću instituciju između podizanja svijesti o gradu i nastavljavanja svijesti o njegovoj povijesti, napose uvesti ga u svakodnevno funkcioniranje grada.

Praktičniji, ekonomičniji, i možda efikasniji, pristup predložio je Angelos J. Dendrinis, koji svoje muzeološko znanje s Leicester University danas primjenjuje u vlastitoj joint-venture tvrtki "AJD Museum & Art Consultants Ltd, U.K. & Hellas". Osnivanjem novog tipa centra, Informativni Centar za Povijest i Kulturu Grada (koji uključuje i muzej), sjedinila bi se interpretacija gradske povijesti i uspješna distribucija informacija iz kulture za posjetitelje s kratkim boravkom, a pridonijelo bi se poboljšanju kvalitete usluge u kulturnom turizmu. Uvida potrebu zbog najčešćih problema s kojima se danas susreću veliki gradovi s bogatom kulturnom baštinom. Elementi koji određuju uspjeh djelovanja takvog centra moraju biti u vezi s centralnom vlasću, lokalnom upravom i odgovarajućim djelatnostima iz sektora kulture i turizma.

U sferu klasične muzejske problematike učesnike je vratilo izlaganje danskog arheologa Henrika M. Jansena, dugogodišnjeg istraživača srednjovjekovnog Svendborga. Voditelj je projekta, koji je započeo prije 25 godina i još traje, a bavi se svakodnevnim životom u Danskoj u Srednjem vijeku. Suradnjom arheologa, povjesničara, prirodoslovaca i antropologa

uspostavljeno je komparativno istraživanje bogatih arheoloških nalaza koji su osim klasičnih artefakata, na temelju više od 6000 kostura omogućili analize uvijeta života. Rezultati su prezentirani izložbom u područnom muzeju. Kako je na velikom broju kostura ustanovljeno da su болоvali od gube izložba je tretirala bolest i liječenje tijekom povijesti. Suvremene posjetitelje fascinirao je

Plakat godišnje konferencije ICMAH - ICOM

Thessaloniki - pogled s mora, bakrorez u Ol Dapper, Naukenrige..., Amsterdam 1688, Gennadeios Biblioteka, Atena. Ovaj likovni motiv odabran je za vizualni identitet konferencije. Presnimio: Damir Fabijanić

podatak da je u 16. stoljeću postojalo 37 bolnica za gubavce dok 1997. godine srećom postoji tek jedna, a i nju su osnovali franjevci u 13. stoljeću. Lucidni kolega iskoristio je svoja stručna i znanstvena istraživanja da pokaže svojim visoko civiliziranim sunarodnjacima kako je relativno pitanje društvenog standarda danas i nekoliko stoljeća ranije.

Koliko god je multikulturni identitet naviješten mottom ove konferencije, u slučaju Thessaloniki on je ostao samo u sferi povijesti ovoga grada. Jedino predavanje koje se odnosilo na suvremene aspekte multikulturalnosti održala je dr Cathy Ross u sesiji naslovljenoj "Gradovi kao raskrižja ljudi i ideja. Razvijanje kulturno različite publike u gradskom muzeju - Promocija višezvučja". Vrlo konkretno govorila je na primjerima iz Museum of London kako se ovaj najveći gradski muzej uključuje u program kulturnih razlika gotovo već trendovski prisutnih u svim vidovima ovog kozmopolitiskog grada. Bez obzira na multikulturalno društvo Velike Britanije, etnički identitet nije bio prisutan u koncipiranju izložbi sve do prije pet godina. Preusmjerenje muzejske politike odredilo je pitanje sadržaja kulturnih različitosti, koje je i opet u prvi plan postavilo vezu muzeja s publikom koju u velikom dijelu čine stanovnici Londona. Predloženi projekti imali su za cilj razviti veze s novim grupama koje ne spadaju u kategoriju klasičnih muzejskih posjetitelja, kao i izgraditi ulogu muzeja kao mjesta gdje se mogu pronaći izrazi brojnih kulturnih različitosti. Svijest o potrebi ovakvih aktivnosti leži u činjenici promjene identiteta grada koji prolazi proces redefiniranja, jer je kozmopolitizam postao glavna odrednica novog osjećaja identiteta Londona.

To se manifestiralo u četiri projekta od kojih je dva vodio muzej, a oba su otvorena u siječnju 1997. godine. Prvi je dvorana stalnog postava "London now" - grad u vremenu od 1945. do 1995. god., prvi muzejski pokušaj ikad realiziran da se obrati suvremenom Londonu. Iz tog razloga, muzeološku koncepciju - za cijeli period nema kronološkog pristupa, već je izloženo pet fragmentarnih tematskih jedinica koje su polazile od premise promjena u ekonomiji koje se reflektiraju na život Londona - smatraju gotovo eksperimentalnom, i stoga odluka da se izložba mijenja svake dvije godine. Za to vrijeme evalvirati će se interes publike na manjim projektima, od kojih su neki već u pripremi kao "Swinging London" kultura teenager-a, te "London svjetski financijski centar".

S izložbom "Half a sky" obratili su se kineskoj zajednici u Londonu, ona je napose posvećena ženama koje dolaze iz sekundarnih razloga, kao pratilje svojih muževa. Koncepcija te izložbe je tradicionalna, bez interaktivnih medija, ali s vrlo mnogo slajdova koji su ozvučeni, da se čuje karakterističana boja glasa, govor, izgovor. Prate ju interwiewi te preko oral history metode upoznaju se razni životi od 1930. do danas. Ono što je najvažnije za populariziranje izložbe nakon njezina otvorenja, a to je prateći program, detaljno je razrađen. Za tri mjeseca unaprijed znaju se datumi razgovora na

izložbi, o pojedinim temama, pratećih konferencija, priredaba uz proslavu kineske nove godine, nastupa kineskog kazališta, work shopova za pravljenje kineskih maski.

Nažalost, posjetelji iz etničkih grupa nisu došli u očekivanom broju. Na ostala dva projekta muzej surađuje. "Catch the Spirit" je konferencija o umjetnosti na karnevalu, najveći Notting Hill Carnival, na kome za razliku od tradicionalnog engleskog konformizma, u prvi plan izbija nonkonformizam mladih ljudi koje se zabavljaju, a kome prisustvuje 25 % populacije Londona. "Rich the Mix" - iza toga naslova stoji inicijativa za osnivanje muzeja i centra o kozmopolitskom karakteru Londona.

Sva četiri projekta tek su u početnoj fazi i do sada su se pokazali "uspješnim" utoliko da su zadovoljili svoje ciljeve. Za sada ni u Museum of London ne znaju koliko će biti potrebno vremena da se uspješnost ovih projekata može mjeriti i brojkama posjetitelja. Međutim, oni su već počeli raditi, iako strategiju razvijanja kulturno različite publike procjenjuju dugoročnom. (1)

Bilješka:

1. O ovom problemu vidi, E. Hooper-Greenhill (Editor), Cultural Diversity: Developing Museum Audiences in Britain, Leicester U.P., 1997.